

Burgerschap

Openbare Basisschool Letterwies NIEUWOLDA

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1 Inleiding	4
1.1 Inleiding	4
1.2 Onze schoolgegevens	4
2 De context	5
2.1 De wet Burgerschap	5
2.2 De kerndoelen	5
2.3 Curriculum.nu	6
2.4 Het Onderzoekskader 2021	6
3 Onze school	8
3.1 Kenmerken van onze school	8
3.2 Risico's	8
3.3 Kennis van diversiteit	8
4 Ons schoolconcept	9
4.1 Algemeen	9
4.2 Missie	9
4.3 Kernwaarden	9
4.4 Basiswaarden	9
4.5 Visie	10
4.6 Doelen voor Burgerschap	10
4.7 Hoofddoelen en burgerschap	10
4.8 Sociale en maatschappelijke competenties	10
5 Uitwerking doelen	12
5.1 Sociale ontwikkeling	12
5.2 Democratisch burgerschap	12
5.3 Participatief burgerschap	13
5.4 Digitaal burgerschap	13
5.5 Identiteit, solidariteit en diversiteit	14
5.6 Maatschappelijke thema's	14
5.7 Algemene en culturele ontwikkeling	15
5.8 Internationalisering	15
6 Ons aanbod en onze aanpak	16
6.1 Ons schoolcurriculum	16
6.2 Onze aanpak	16
6.3 Toetsing en afsluiting	16
6.4 Ons schoolklimaat - de school als oefenplaats (leerlingenraad)	16
7 Kwaliteitscultuur	18
7.1 Cultuur en structuur	18
7.2 Personeelsbeleid	18
8 Zorg voor kwaliteit	19
8.1 Algemeen	19
8.2 Kwaliteitszorg	19
8.3 IJkpunten voor goed burgerschapsonderwijs	19
8.4 Publieke verantwoording	19

8.5 De module Burgerschap	20
9 Taakverdeling	21
9.1 Organisatie (wie doet wat)	21
10 Actiepunten 2022-2023	22
11 Meerjarenplanning 2022-2023	23

1 Inleiding

1.1 Inleiding

Dit beleidsstuk gaat over burgerschap. Gelet op de wet zijn we verplicht om actief burgerschap, sociale cohesie en sociale integratie op een doelgerichte en samenhangende wijze te bevorderen. In de kern gaat burgerschap om de bereidheid en het vermogen om deel uit te maken van de gemeenschap en daar een actieve bijdrage aan te leveren.

Het is niet vanzelfsprekend dat burgerschapsonderwijs een heldere positie heeft in het (ons) onderwijs. Sterker nog: burgerschap is heel vaak fragmentarisch en niet herkenbaar in ons onderwijs aanwezig. Als we echt op een goede wijze vorm willen geven aan burgerschapsonderwijs, dan vraagt dat om effectief beleid en een gestructureerde, doelgerichte en planmatige aanpak.

Dit beleidsstuk sluit aan bij de wetgeving over burgerschap en richt zich primair op onze visie en onze doelen met betrekking tot burgerschap. Hoe kijken we aan tegen burgerschap op school en wat willen we bereiken? Op onze school onderscheiden we zeven doelen voor burgerschap. In dit beleidsstuk zijn deze zeven doelen nader uitgewerkt en weggezet in een leerplan (een curriculum).

Dit beleidsstuk biedt ons een gezamenlijk concept over wat burgerschap inhoudt, en een raamwerk om concreet invulling te geven aan ons burgerschapsonderwijs.

1.2 Onze schoolgegevens

Gegevens van de school	
Brinnummer	00BB
Schoolnaam	Openbare Basisschool Letterwies
Directeur	A. schipper
Adres	Meidoornstraat 20
Postcode + Plaats	9944 AR NIEUWOLDA
E-mailadres	obsletterwies@sooog.nl
Telefoonnummer	0596-541265
Website	www.obsletterwies.nl

2 De context

2.1 De wet Burgerschap

Sinds 2006 is iedere school bij wet verplicht om aandacht te besteden aan burgerschapsvorming. Op 17-11-2020 heeft de Tweede Kamer ingestemd met de nieuwe aangepaste burgerschapswet (de wet is ingegaan op 01-08-2021). De nieuwe wet heeft als doel het versterken van het burgerschapsonderwijs en het verduidelijken van de taken en de rollen van het bestuur en de school. Burgerschapsonderwijs krijgt met de wet ook een meer verplichtend karakter. De wettelijke burgerschapsopdracht bepaalt:

1. Het onderwijs bevordert actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze, waarbij het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar richt op:
  - o het bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals verankerd in de Grondwet, en de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheden van de mens, en het handelen naar deze basiswaarden op school
  - o het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die de leerling in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de pluriforme, democratische Nederlandse samenleving
  - o het bijbrengen van kennis over en respect voor verschillen in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid alsmede de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden.
2. Het bevoegd gezag draagt zorg voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de waarden, bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, creëert een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met en het handelen naar deze waarden en draagt voorts zorg voor een omgeving waarin leerlingen en personeel zich veilig en geaccepteerd weten, ongeacht de in het derde lid, onder c, genoemde verschillen.

Wat betekent de wet concreet voor onze school? Onze school dient allereerst een eigen visie en eigen doelen te ontwikkelen voor burgerschapsonderwijs. Op basis van onze visie en onze doelen kunnen we dan een samenhangend programma (curriculum) voor de burgerschapsvorming van onze leerlingen ontwikkelen. Het curriculum zal moeten verduidelijken hoe wij burgerschap in de verschillende leerjaren bevorderen, wat leerlingen concreet leren en hoe er geëvalueerd wordt. Ook spreekt het wetsvoorstel over basiswaarden van de democratische rechtstaat. Onze school zal helder moeten maken op welke manier deze basiswaarden herkenbaar in ons onderwijs vorm krijgen. Ons schoolbestuur (het bevoegd gezag) heeft een zorgplicht voor de schoolcultuur. De regering vindt het nodig om een bredere basis te creëren om te kunnen ingrijpen indien een schoolcultuur antidemocratische elementen bevat.

We houden zelf ruimte om inhoud en vorm te geven aan burgerschapsonderwijs. Dat is het logische gevolg van de vrijheid van onderwijs. Maar, de wet laat zien dat er wel een aantal zaken verplicht is:

1. Zorgen voor kennis van de democratie en de rechtsstaat zelf, alsmede de grondrechten
2. Zorgen voor kennis van en inzicht in de werking van en respect voor de basiswaarden
3. In ieder geval (ook) aandacht besteden aan vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit
4. Ontwikkelen van sociale competenties
5. Ontwikkelen van maatschappelijke competenties
6. Een oefenplaats zijn waarin actief kan worden geoefend met de basiswaarden

2.2 De kerndoelen

De huidige kerndoelen zijn sinds 2006 van kracht. Het zijn er 58 en ze bestrijken de leergebieden: Nederlands, Engelse taal, (Friese taal), rekenen/wiskunde, oriëntatie op jezelf en de wereld, kunstzinnige oriëntatie en bewegingsonderwijs. De kerndoelen voor elk leergebied worden voorafgegaan door een beschrijving van de karakteristiek van het leergebied. Een overzicht van de kerndoelen met karakteristieken staat in het kerndoelenboekje (SLO), zie bijlage. In het hoofdstuk Oriëntatie op jezelf en de wereld staat: in dit leergebied oriënteren leerlingen zich op zichzelf, op hoe mensen met elkaar omgaan, hoe ze problemen oplossen en hoe ze zin en betekenis geven aan hun bestaan. En ook: kinderen vervullen nu en straks taken en rollen, waarop ze via onderwijs worden voorbereid. Het gaat om rollen als consument, als verkeersdeelnemer en als burger in een democratische rechtstaat. Kennis over en inzicht in belangrijke waarden en normen en weten hoe daarnaar te handelen, zijn voorwaarden voor samenleven. Respect en tolerantie zijn er verschijningsvormen van. De primaire kerndoelen voor burgerschap zijn:

- **Kerdoel 36:** De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.

- **Kerdoel 37:** De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.
- **Kerdoel 38:** De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit.

Andere kerndoelen die gerelateerd kunnen worden aan Burgerschap zijn kerndoel 34, 35, 39, 47 en 53:

- **Kerdoel 34:** De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.
- **Kerdoel 35:** De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.
- **Kerdoel 39:** De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.
- **Kerdoel 47:** De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in omgevingen elders, in binnen- en buitenland, vanuit de perspectieven landschap, wonen, werken, bestuur, verkeer, recreatie, welvaart, cultuur en levensbeschouwing. In ieder geval wordt daarbij aandacht besteed aan twee lidstaten van de Europese Unie en twee landen die in 2004 lid werden, de Verenigde Staten en een land in Azië, Afrika en Zuid-Amerika.
- **Kerdoel 53:** De leerlingen leren over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.

Bij de samenstelling van ons curriculum zullen we de bovenstaande kerndoelen als uitgangspunt moeten nemen. Deze kerndoelen moeten herkenbaar terugkomen in onze lessen.

2.3 Curriculum.nu

Burgerschap is één van de negen bouwstenen voor de herziening van het onderwijscurriculum (zie www.cuurriculum.nu). In de samenvatting staat: burgerschapsonderwijs gaat over de ontwikkeling van leerlingen tot democratische burgers. Zij krijgen daarvoor kennis en vaardigheden aangeboden, ze worden gestimuleerd eigen opvattingen te ontwikkelen en een democratische houding te vormen. Bij burgerschapsonderwijs staan drie basiswaarden centraal die van belang zijn in de democratische, pluriforme samenleving: vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Voor leerlingen is de school een oefenplaats voor democratie en het omgaan met diversiteit. Leerlingen leren hoe ze actief kunnen meedoen in een democratische cultuur. Ze leren over besluitvormingsprocessen en de invloed die zij hierop kunnen uitoefenen – passend bij hun situatie en mogelijkheden. Op de website zijn voor Burgerschap tien bouwstenen beschreven: vrijheid en gelijkheid, macht en inspraak, democratische cultuur, identiteit, diversiteit, solidariteit, digitaal samenleven, duurzaamheid, globalisering en technologisch burgerschap. Daarbij is het uitgangspunt dat scholen richting wordt gegeven met voldoende ruimte voor een eigen invulling. Bij de nadere invulling van ons curriculum kunnen de tien bouwstenen een rol spelen. In onze lessen kunnen we bijvoorbeeld de inhoud(en) koppelen aan de bouwstenen.

2.4 Het Onderzoekskader 2021

Het Onderzoekskader 2021 van de Inspectie van het Onderwijs beschrijft (o.a.) de standaarden die van belang zijn voor de kwaliteit van een school. De standaarden (kwaliteitsaspecten) zijn:

- OP1: Aanbod
- OP2: Zicht op ontwikkeling en begeleiding
- OP3: Pedagogisch-didactisch handelen
- OP4: Onderwijstijd
- OP5: Afsluiting
- VS1: Veiligheid
- VS2: Schoonklimaat
- OR1: Resultaten
- OR2: Schoonklimaat
- SKA1: Visie, ambities en doelen
- SKA2: Uitvoering en kwaliteitscultuur
- SKA3: Evaluatie, verantwoording en dialoog

In een aantal standaarden komen onderdelen van burgerschap aan de orde. Bij het inspectietoezicht hanteert de inspectie geen eigen (expliciete) eisen voor burgerschap. De wet met daarin de minimum-eisen vormt het

uitgangspunt. Onze school mag dus een eigen en passende invulling geven aan burgerschap, zolang we maar voldoen aan de wet. De wet vraagt:

1. De school moet actief burgerschap en sociale cohesie op een doelgerichte en samenhangende wijze bevorderen. Zie de standaarden OP1, OP2 en OR2.
2. De school moet kennis van en respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat bevorderen. Zie de standaarden OP1, VS1 en VS2.
3. De school moet sociale en maatschappelijke competenties ontwikkelen. Zie de standaarden OP1 en VS2)
4. De school moet zorgen voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de basiswaarden, een schoolcultuur waarin leerlingen worden gestimuleerd om te oefenen met de basiswaarden. Zie de standaarden OP3, VS1 en VS2
5. De school moet zorgen voor een veilige omgeving waarin leerlingen en personeel zich geaccepteerd voelen. Zie de standaarden OP3, VS1 en VS2

De wet liet al zien dat er vanaf 01-08-2021 een belangrijke rol is weggelegd voor het bestuur. De Inspectie van het Onderwijs zal daarom nagaan:

- Draagt het bevoegd gezag zorg voor een schoolcultuur waarin alle bij het aanbieden van onderwijs betrokken personen, vrijheid van meningsuiting, gelijkwaardigheid en het afwijzen van discriminatie, verdraagzaamheid en het afwijzen van onverdraagzaamheid, onderling begrip en autonomie van leerlingen als centrale spelregels hanteren en voorleven?
- En creëert het daarmee een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat?

3 Onze school

3.1 Kenmerken van onze school

Om effectief gestalte te geven aan burgerschapsonderwijs vinden wij het noodzakelijk om de 'omgeving' van de school in kaart te brengen. Immers, goed burgerschapsonderwijs sluit aan bij de leefwereld van de leerlingen, hun interesses, hun problemen en bij de risico's die hiermee gepaard gaan. Allereerst geven we korte typering van de leerlingen, de ouders en de omgeving van de school, en vervolgens beschrijven we de mogelijke risico's. Het laatste is van belang om de leerstof en de aanpak vast te stellen.

Aspect	Korte typering
De leerlingen	De leerlingen van OBS Letterwies zijn allemaal verschillend en deze verschillen koesteren wij op school. De leerlingen hebben veel behoefte aan structuur en voorspelbaarheid, binnen deze structuur kunnen zij zich vrij bewegen. De leerlingen zijn, passend bij onze visie, veel buiten te vinden. De meeste leerlingen zijn geboren en getogen in Nieuwolda. Leerlingen van buitenaf, worden snel opgenomen in de groepen en in het dorp.
De ouders	De ouders van OBS Letterwies zijn over het algemeen erg betrokken bij de school. Ouders vinden het belangrijk dat hun kind in het dorp naar school kan gaan of kiezen vanuit omliggende dorpen bewust voor onze school. Ouders voelen zich vrij om op de leerkracht af te stappen en zijn altijd welkom in de school. Op verschillende momenten in het jaar worden ouders uitgenodigd op school voor rapportgesprekken, maar ook voor evenementen zoals de afsluiting van de Kinderboekenweek of een feestelijke ouderavond. De betrokkenheid en opkomst onder ouders is altijd ruim voldoende.
De omgeving	OBS Letterwies is de enige school in Nieuwolda. De leerlingen gaan regelmatig op pad in het dorp met een buitenles, hiermee is de school zichtbaar in het dorp. Jaarlijks organiseert de school een Opschoondag, waarbij leerlingen, leerkrachten en ouders samen het dorp gaan opruimen. We zijn ook regelmatig te vinden in 't Hamrik voor gezamenlijke activiteiten met de ouderen uit het dorp of in de Dierenborg om te helpen met het onderhoud en de verzorging van de dieren.

3.2 Risico's

Gelet op de kenmerken van de leerlingen, de ouders en de omgeving zien wij de volgende risico's voor de ontwikkeling van burgerschap in de thuissituatie.

Risico's voor ontwikkeling identiteit	De school staat in een klein dorp met een lage diversiteit. Hierdoor komen leerlingen, buiten de lessen op school om, minimaal in contact met andere culturen.
Risico's voor algemene ontwikkeling	Ondanks een veranderende populatie, leven nog steeds een aantal leerlingen onder de armoede grens of groeien zij op in eenoudergezinnen.

3.3 Kennis van diversiteit

Op onze school hebben we als team voldoende zicht op de culturele achtergrond, de gewoontes en de normen en waarden van onze leerlingen en hun ouders. We beschikken over afspraken en beleid over de omgang met diversiteit. De directie en de medewerkers onderhouden contacten met culturele en religieuze instellingen in de 'omgeving' van de school. We proberen de kloof tussen school en thuis zo klein mogelijk te maken. Ons pedagogisch uitgangspunt is dat verschillen er mogen zijn; we beschikken over de kennis en de vaardigheden die ons in staat stellen om rekening te houden met culturele verschillen.

4 Ons schoolconcept

4.1 Algemeen

Om goed burgerschapsonderwijs te (kunnen) geven, hebben we eerst vastgesteld wat we onder burgerschap verstaan. Burgerschap verwijst naar de manier waarop mensen met elkaar omgaan en dan met name naar de manier waarop we omgaan met verschillen tussen mensen, met diversiteit, met tegenstellingen en met conflicten. Daarnaast verwijst Burgerschap naar de relatie tussen overheid en burgers, naar de manier waarop we beslissingen nemen en naar de rechten van de mens. De wet schrijft voor dat we ons richten op [1] kennis over en respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en [2] het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties. Deze aspecten zijn in dit hoofdstuk nader uitgewerkt.

4.2 Missie

Onze school draagt bij aan de ontwikkeling van de leerlingen tot democratische burgers die zich staande kunnen houden in, en een actieve bijdrage willen leveren aan onze pluriforme samenleving. We willen de verschillen tussen leerlingen koesteren. In een leerrijke en warme omgeving willen we de leerling zijn of haar talenten laten ontdekken. In een team van betrokken professionals zetten wij ons in voor een optimale ontwikkeling van onze leerlingen. We scheppen samen met ouders en andere betrokkenen een sfeer van geborgenheid, veiligheid en wederzijds respect. We zorgen ervoor dat iedere leerling terug kan kijken op een fijne basisschoolperiode en trots kan zijn op zichzelf.

Ons motto is dan ook: buitengewoon *wies* met elkaar!

4.3 Kernwaarden

Burgerschap lijkt in de uitwerking vaak te relateren aan zogenaamde kleine waarden. Denk daarbij aan goed met de burens omgaan, de omgeving netjes houden, oog hebben voor anderen etc. Maar burgerschap steunt vooral op grote waarden.

Deze grote waarden kunnen een rol spelen in ons curriculum. Zeker is dat onze eigen normen en waarden een belangwekkende rol spelen bij ons burgerschapsonderwijs. Voor onze school geldt dat wij onze leerlingen hierin onderwijzen met behulp van de module voor burgerschap en mensenrechten van onze methode sociaal emotionele ontwikkeling Kwink.

Burgerschap steunt vooral op de volgende waarden:

1. rechtvaardigheid; eerlijk handelen, respect, afspraken nakomen.
2. weldadigheid; goed zijn voor een ander, elkaar helpen, positieve sfeer.
3. waardigheid; respect voor elkaar en de omgeving, jezelf, jemag er zijn.
4. vrijheid; ruimte krijgen en ruimte geven.

De bovenstaande waarden kunnen een rol spelen in ons curriculum. Zeker is dat onze eigen normen en waarden een belangwekkende rol spelen bij ons burgerschapsonderwijs.

4.4 Basiswaarden

Een belangrijk aspect van de wettelijke burgerschapsopdracht is de bevordering van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat. De relevante basiswaarden voor het onderwijs zijn vastgelegd in het wettelijke kader. Het gaat om:

- vrijheid van meningsuiting
- gelijkwaardigheid
- begrip voor anderen
- verdraagzaamheid [tolerantie]
- afwijzen van onverdraagzaamheid
- afwijzen van discriminatie
- autonomie
- verantwoordelijkheidsbesef

Op onze school besteden we doelgericht aandacht aan de basiswaarden. Daarnaast komen ze aan bod bij andere lessen wanneer dat nodig en/of nuttig is. Door onze rol in het dorp en de samenwerking met bijvoorbeeld de Dierenborg en verpleeghuis 't Hamrik, werken wij ook aan deze basiswaarden buiten de muren van de school.

4.5 Visie

Onze leerlingen groeien op in een steeds complexere, pluriforme maatschappij. Onze school vindt het van belang om haar leerlingen op een goede manier hierop voor te bereiden. Onze leerlingen maken ook nu al deel uit van de samenleving. Allereerst is kennis van belang, maar daar blijft het wat ons betreft niet bij. Vanuit onze identiteit vinden wij het belangrijk dat leerlingen op een bewuste manier in het leven staan, waarbij ze niet alleen respect hebben voor anderen, maar ook naar anderen omzien. In de school leren wij onze leerlingen daarom goed samen te leven en samen te werken met anderen. Wij willen leerlingen brede kennis over en verantwoordelijkheidsbesef meegeven voor de samenleving.

Om leerlingen zo goed mogelijk voor te bereiden op hun deelname aan de samenleving en te leren hoe je met elkaar omgaat werken we aan de ontwikkeling van normen en waarden. Door in contact te komen met andere culturen worden de leerlingen sociaal veerkrachtig. Sociale vaardigheden worden geoefend met de methode van 'Kwink'. Hierin wordt met een open blik en in een veilig klimaat o.a. gewerkt aan respect voor zichzelf, de ander en de omgeving. In ons onderwijs neemt culturele vorming een belangrijke plaats in. Door handvaardigheid, tekenen, muziek, dans en drama leren de leerlingen hun creativiteit en talent kennen. We vieren tradities, koesteren het cultureel erfgoed in de omgeving en bezoeken regelmatig voorstellingen.

4.6 Doelen voor Burgerschap

Middels de gekozen doelen richten we ons op de persoonsvorming van de leerlingen en de ontwikkeling van sociale en maatschappelijke competenties.

Onze (acht) doelen voor alle leerlingen van SOOOG op het gebied van burgerschap zijn:

1. We voeden onze leerlingen op tot personen die goed voor zichzelf, voor elkaar, voor de omgeving en de natuur zorgen.
2. We voeden onze leerlingen op tot fatsoenlijke evenwichtige mensen die respectvol (vanuit duidelijke waarden en normen) omgaan met zichzelf, de medemens en de omgeving (socialiteit).
3. Wij voeden onze leerlingen op tot personen die weten wat democratie inhoudt en die daar ook naar handelen (democratie).
4. We voeden onze leerlingen op tot mensen die (digitaal) "meedoen", die (digitaal) actief betrokken willen zijn op de samenleving, die gericht zijn op (digitale) samenwerking en die iets voor anderen willen betekenen (participatie).
5. We voeden onze leerlingen op tot personen die kennis hebben van, en respect voor andere opvattingen en overtuigingen (religies - levenswijzen), tot leerlingen met een goed zelfbeeld, met [eigen] opvattingen en een eigen [persoonlijke] identiteit (identiteit, solidariteit en diversiteit).
6. We zorgen voor kennis en een attitude (kritische zin) m.b.t. actuele, maatschappelijke thema's. Onze leerlingen kunnen een standpunt innemen en hun mening over maatschappelijke thema's effectief verwoorden (betrokkenheid).
7. We richten ons op de algemene ontwikkeling en we geven onze leerlingen culturele bagage mee voor het leven (culturele ontwikkeling).
8. We geven onze leerlingen zicht op internationale betrekkingen, op Nederland in de wereld (wereldburgerschap).

4.7 Hoofdoelen en burgerschap

Ons onderwijs kent drie hoofdoelen: kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming. De doelen die we vaststelden voor burgerschap zijn eenvoudig te relateren aan de hoofdoelen:

Kwalificatie en Burgerschap: onze leerlingen moeten kennis en inzicht krijgen in onze samenleving en de diversiteit daarin, de werking van onze democratische rechtsstaat en de eigen rol daarin.

Socialisatie en Burgerschap: we moeten onze leerlingen inwijden in een democratische cultuur en ze stimuleren tot een vreedzame en humane houding ten opzichte van anderen en de 'omgeving', de wereld om hen heen.

Persoonsvorming en Burgerschap: het is belangrijk om te reflecteren op de eigen identiteit, om betekenis te geven aan de wereld om je heen en de eigen rol daarin. En daarnaast: het is belangrijk om te bepalen hoe je je tot de ander en de wereld om je heen wilt verhouden.

4.8 Sociale en maatschappelijke competenties

Burgerschap richt zich op de sociale en maatschappelijke vorming van jonge mensen; burgerschap gaat over hoe mensen met elkaar samenleven. Daarom is burgerschapsonderwijs erop gericht dat leerlingen de sociale en

maatschappelijke competenties verwerven die daarvoor nodig zijn. Welke competenties dat precies zijn is niet voorgeschreven, omdat dit afhangt van de actualiteit, de context van de school, de leefwereld van de leerlingen en onze eigen opvattingen.

De volgende competenties komen aan bod:

Besef hebben van jezelf

Kunnen inschatten van je eigen gevoelens
Kennis hebben van je interesses, waarden en kracht
Een gezond zelfvertrouwen

Besef hebben van de ander

Empathie
Perspectief nemen
Verschillen tussen individuen en groepen herkennen en waarderen
Sociale signalen kunnen oppakken en interpreteren

Keuzes kunnen maken

Weloverwogen kiezen met de juiste aandacht voor jezelf en de ander
Bijdragen aan een positief klimaat in je school
Verantwoordelijkheid nemen voor je eigen gedrag

Zelfmanagement

Impulscontrole bij stressvolle situaties
Omgaan met heftige emoties
Doelgericht gedrag

Relaties kunnen hanteren

Relaties aangaan gebaseerd op samenwerking
Sociale druk weerstaan
Conflicten oplossen

5 Uitwerking doelen

5.1 Sociale ontwikkeling

In het Onderzoekskader 2021 van de Inspectie van het Onderwijs wordt (o.a.) het thema Schoolklimaat beschreven. Onze school moet zorgen voor schoolklimaat dat bijdraagt aan het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties. Oftewel: onze school moet de leerlingen voorbereiden op het leven in de maatschappij. Het is allereerst nodig dat we de kenmerken van de leerlingenpopulatie (jaarlijks) en de leefwereld in beeld brengen, omdat we onze (ambitieuze) doelen, onze aanpak en ons leerstofaanbod op die kenmerken zullen moeten afstemmen. We zien de sociale ontwikkeling als een onderdeel van burgerschap, hoewel we beseffen dat de sociale (sociaal-emotionele) ontwikkeling een voorwaarde is voor goed burgerschap. Alleen als je goed in je vel zit, en als je goed kunt omgaan met anderen en de omgeving waarin je leeft, kun je een actieve rol vervullen in de maatschappij. In onze visie richt de sociaal-emotionele ontwikkeling zich op drie aspecten: de ontwikkeling van de persoonlijkheid (persoonsovorming), de ontwikkeling van relationele competenties (omgang met anderen) en de ontwikkeling van het omgevingsbewustzijn (omgang met de leef-omgeving).

Op onze school is de sociaal-emotionele ontwikkeling een vak, maar vanzelfsprekend is de sociale ontwikkeling ook een integraal onderdeel bij alle andere vakken. Op onze school hebben we sociale competenties vastgesteld (zie bijlage) waarover de leerlingen uiteindelijk moeten beschikken, we bieden de sociaal-emotionele ontwikkeling aan met behulp van een methode en we volgen de ontwikkeling met een leerlingvolgsysteem (Zien!). De sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen wordt besproken tijdens de groeps- en leerlingbesprekingen (medio en eind) en tijdens de gesprekken met de ouders van de leerlingen.

Kenmerkend voor onze school is:

1. Onze school beschikt over doelen voor de sociale (sociaal-emotionele) ontwikkeling
2. Wij verzorgen het vak sociaal-emotionele ontwikkeling
3. Het vak sociaal-emotionele ontwikkeling staat op ons rooster (1 x per week drie kwartier)
4. Wij gebruiken een methode voor de sociaal-emotionele ontwikkeling
5. Wij volgen de sociaal-emotionele ontwikkeling m.b.v. een leerlingvolgsysteem
6. Wij bespreken de sociaal-emotionele ontwikkeling van de groep als geheel
7. Wij bespreken de sociaal-emotionele ontwikkeling van de individuele leerling
8. Wij hanteren een groepsplan gedrag.

5.2 Democratisch burgerschap

Wij verbinden de term 'democratisch burgerschap' met twee zaken: het gaat om [1] kennis van en [2] betrokkenheid bij de democratie. Ons onderwijs moet ervoor zorgen dat onze leerlingen als volwaardig burger aan de samenleving kunnen deelnemen. Dat vraagt allereerst om bepaalde omgangs- en communicatievormen. In dat kader leren we onze leerlingen om te overleggen (te polderen), te discussiëren, te debatteren en te argumenteren. We ontwikkelen empathisch vermogen, een kritische houding, oplossend vermogen en een respectvolle omgang ten aanzien van anderen en andersdenkenden. We geloven dat de maatschappij (de democratie) alleen naar behoren kan functioneren bij de gratie van mondige, goed geïnformeerde en zelfstandig denkende burgers.

Op onze school hebben we vastgesteld welke maatschappelijke competenties we van belang vinden (zie bijlage). Om deze competenties eigen te maken, functioneert onze school als een oefenplaats voor democratisch burgerschap (zie het Onderzoekskader 2021). We zorgen voor een veilig en inclusief schoolklimaat waarin we onze leerlingen laten oefenen in relatie tot de basiswaarden en de door ons vastgestelde sociale en maatschappelijke competenties. Het democratisch burgerschap wordt bij uitstek geoefend tijdens de groepsvergaderingen en de bijeenkomsten van de leerlingenraad.

Onze school richt zich ten aanzien van democratisch burgerschap niet alleen op vaardigheden en attitudes, maar ook op kennis. We vinden dat een gebrek aan kennis de democratie ondermijnt. Onze leerlingen moeten weten hoe ons politieke bestel functioneert en wat de belangrijkste aspecten zijn van een gezonde democratie.

Kenmerkend voor onze school is:

1. Onze school heeft vastgesteld welke maatschappelijke competenties ontwikkeld worden
2. Op onze school zorgen we voor het oefenen van de vastgestelde maatschappelijke competenties

3. Onze school beschikt over een leerlingenraad
4. Op onze school brengen we kennis aan met betrekking tot het begrip democratie
5. Op onze school brengen we kennis aan ten aanzien van politiek

5.3 Participatief burgerschap

Een belangrijk element van burgerschap is participatie. We leren onze leerlingen om actief betrokken te zijn op de samenleving, om mee te doen. Het is ons inziens belangrijk dat onze leerlingen participeren in andere organisaties, andere verbanden en andere gemeenschappen. Onze school is immers niet de enige plaats waar onze leerlingen waarden en normen meekrijgen. We voeden onze leerling samen met anderen op: it takes a whole village to raise a child! Om die reden zorgen de leraren dat ze hun leerlingen kennen, dat ze weten in welke 'clubjes' ze actief zijn. We stimuleren onze leerlingen om actief te zijn of te worden in clubverband. In dat kader bieden we onze leerlingen bijvoorbeeld een scala van mogelijkheden aan om kennis te maken met een sportvereniging of deel te nemen aan culturele activiteiten.

In onze lessen geven we aanzetten tot gemeenschapszin, leren we ze om betrokken te zijn op de omgeving en daarvoor ook verantwoordelijkheid te nemen. We vinden het principe 'heitje voor een karweitje' belangrijk. Iets belangeloos voor anderen doen, iets voor anderen doen zonder dat daar direct een tegenprestatie tegenover staat. Dit principe wordt al geoefend in de groepen, omdat we de leerlingen elkaar laten helpen bij hun werk. De leerlingen zorgen er samen voor dat het klaslokaal en de gang een verzorgde indruk maken. En groter: jaarlijks denken de groepen na over wat zij kunnen doen voor de directe omgeving van de school en/of voor de mensen in de wijk. De kernvraag is steeds: hoe zorgen wij samen voor leefbare klas, een leefbare omgeving, een leefbaar dorp, een leefbare stad etc. Hoe zorgen wij voor een omgeving waarin we samen met anderen (met een diversiteit aan culturen) met plezier kunnen werken, wonen en leven?

Kenmerkend voor onze school is:

1. De leraren zorgen ervoor dat ze de leerlingen kennen en weten wat hun thuissituatie is
2. De leraren zorgen ervoor dat ze weten in welke clubs ze actief zijn
3. De school stimuleert leerlingen om zich aan te sluiten bij een club
4. De school stimuleert de leerlingen om 'mee te doen'
5. De school stimuleert de leerlingen om zich (samen met anderen) in te zetten voor anderen
6. De school stimuleert de leerlingen om oog te hebben voor de leefbaarheid van de leefomgeving

5.4 Digitaal burgerschap

Onze leerlingen maken niet alleen deel uit van onze maatschappij, maar ook van onze digitale maatschappij. En het laatste vraagt om effectief burgerschap. Dit aspect van burgerschap speelt met name een rol bij het gebruik van sociale media. Digitaal burgerschap betekent dat leerlingen bewust en verantwoord met sociale media leren omgaan. Ook bij het gebruik van internet, mobiele telefoon en andere media dienen zij een goede, verantwoordelijke burger te zijn.

De website www.curriculum.nu wijst op de relatie burgerschap en digitale geletterdheid. Eén van de tien bouwstenen is digitaal samenleven. Kennisnet verdeelt digitale geletterdheid in vier onderdelen:

1. Informatie en verwerking
2. ICT-basisvaardigheden
3. Computational thinking
4. Mediawijsheid

In het kader van dit beleidsstuk gaat het ons m.n. om burgerschap en mediawijsheid. Op de website www.curriculum.nu staat de volgende toelichting: in de onderbouw van het primair onderwijs beginnen leerlingen verschillende mediabronnen te gebruiken en ontdekken ze dat deze niet voor iedereen even toegankelijk zijn. Hiermee communiceren ze met anderen en zoeken en/of ontvangen ze informatie. Mediagebruik zal veelal spontaan en spelenderwijs plaats vinden, al dan niet op initiatief van de school. Gezien de complexiteit hiervan is de rol van volwassen hierbij van groot belang. In de bovenbouw van het primair onderwijs krijgen leerlingen meer inzicht in het eigen mediagebruik en ontwikkelen ze een kritische houding ten opzichte van bronnen en informatie. Het bewustzijn van de wijze waarop media invloed heeft op beeldvorming, waarheidsvinding en identiteit neemt toe. Leerlingen leren

gevaaren van mediagebruik te herkennen voor zichzelf en voor anderen en daarnaar te handelen: bepaalde media-uitingen vermijden of bij twijfel een volwassene inschakelen.

Primair vraagt digitaal burgerschap om kennis en kunde. We moeten onze leerlingen laten kennismaken met en gebruik laten maken van nieuwe technologieën. En tegelijkertijd moeten we aandacht besteden aan bijpassend gedrag. Oftewel: wat kun je met sociale media? Hoe kun je die effectief inzetten? En hoe maak je op een correcte manier gebruik van deze (nieuwe) media? Een relatief nieuw element is de omgang met fake-news en de stortvloed aan meningen die je aantreft op het Internet en diverse sociale media. Op onze school vinden we het belangrijk om onze leerlingen te ontwikkelen tot kritische burgers, tot burgers die voortdurend afwegen wat past bij hun eigen ideeën en die informatie met voldoende distantie kunnen analyseren.

Kenmerkend voor onze school is:

1. Wij leren onze leerlingen om te gaan met sociale media
2. Wij leren onze leerlingen zorg te dragen voor de eigen digitale veiligheid
3. Wij leren onze leerlingen kritisch te zijn m.b.t. digitale informatie

5.5 Identiteit, solidariteit en diversiteit

Het thema Identiteit richt zich bij ons op school op twee te onderscheiden zaken. In de eerste plaats is het van belang dat we onze leerlingen kennis meegeven van, en respect voor een diversiteit aan levensbeschouwingen en opvattingen. Identiteit en diversiteit zijn wat ons betreft gekoppelde begrippen. Onze leerlingen moeten kennis hebben van, en respect voor sociale, culturele, etnische en levensbeschouwelijke verschillen. In de Nederlandse grondwet komt diversiteit terug in artikel 1: Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan. Bij het thema Identiteit spelen de basiswaarden een belangrijke rol: vrijheid van meningsuiting, gelijkwaardigheid, begrip voor anderen, verdraagzaamheid, autonomie, afwijzen van onverdraagzaamheid, afwijzen van discriminatie. Met het leren omgaan met culturele diversiteit wordt meer specifiek bedoeld dat 'leerlingen kennis hebben van en kennismaken met verschillende achtergronden en culturen van leeftijdsgenoten'. Deze specificatie is sinds 2006 verankerd in de wet op het primair en voortgezet onderwijs.

In de tweede plaats betrekken wij het begrip Identiteit op de persoonlijke identiteit, op persoonsvorming. Het gaat daarbij om het ontdekken en ontwikkelen van de eigen persoon en persoonlijke opvattingen. Centraal staat daarbij de vragen: wie ben ik, en wat vind ik? Wij vinden het van groot belang dat onze leerlingen stevig in hun schoenen staan, dat ze duidelijke (eigen) mening hebben en dat ze ook staan voor die mening. Bij dit aspect van burgerschap gaat het bijvoorbeeld om zaken als gezondheid (gezond leven) en seksualiteit. In 2012 is het respecteren van diversiteit waaronder seksuele diversiteit expliciet opgenomen in de kerndoelen.

Kenmerken voor onze school is:

1. Op onze school besteden we aandacht aan de wereldgodsdiensten
2. Op onze school besteden we aandacht aan diversiteit
3. Op onze school besteden we aandacht aan een diversiteit van levensovertuigingen
4. Op onze school besteden we aandacht aan het ontwikkelen van een mening
5. Op onze school besteden we aandacht aan gezond gedrag
6. Op onze school besteden we aandacht aan gezonde voeding
7. Op onze school besteden we aandacht aan seksuele voorlichting

5.6 Maatschappelijke thema's

Ons vijfde doel luidt: we zorgen voor kennis en een attitude (kritische zin) m.b.t. actuele, maatschappelijke thema's. Onze leerlingen kunnen een standpunt innemen en hun mening over maatschappelijke thema's effectief verwoorden. Dit doel hangt samen met het thema Identiteit (doel vier) en is afgeleid van de bouwsteen Burgerschap op de website www.curriculum.nu. Op de website staat: burgerschapsonderwijs daagt leerlingen ook uit om verbanden te leggen tussen hun eigen leefwerelden en de grotere (mondiale) maatschappelijke vraagstukken. Het gaat bijvoorbeeld om globalisering, duurzaamheid en technologie. Leerlingen leren kritisch na te denken en te reflecteren op complexe, vaak ethisch geladen vraagstukken. Door het ontdekken van mogelijkheden om zelf iets te doen aan deze vraagstukken, ontwikkelen leerlingen een actieve houding. Zij leren in gesprek te gaan met anderen en elkaars

standpunten te bevragen. Zo ontwikkelen zij hun eigen opvattingen.

5.7 Algemene en culturele ontwikkeling

Wij vinden de algemene ontwikkeling van onze leerlingen van belang voor het goed functioneren in de samenleving. Algemene ontwikkeling is wat ons betreft van veel zaken genoeg weten (basiskennis) om een normaal, alledaags gesprek te kunnen voeren of een normale, alledaagse tekst te kunnen begrijpen. Er bestaat geen canon Algemene ontwikkeling en daarom moeten we zelf vaststellen wat we onze leerlingen willen meegeven in het kader van hun algemene ontwikkeling.

Wij bezien algemene ontwikkeling ook in het kader van de zogenaamde brede ontwikkeling. Daarbij gaat het er om dat de leerlingen zich ontwikkelen tot competente personen, tot personen die kunnen denken, kunnen (in)voelen en situationeel kunnen handelen. Ten aanzien van de brede ontwikkeling onderscheiden we het cognitieve, het creatieve, het sociaal-emotionele, het zintuiglijke en het motorische. Deze aspecten hangen met elkaar samen en ze beïnvloeden elkaar wederzijds.

Een belangrijk aspect m.b.t. de algemene (brede) ontwikkeling van onze leerlingen vinden wij de meer algemene culturele en creatieve ontwikkeling. En dat wel in de meest brede zin van het woord. Wij vinden het belangrijk dat onze leerlingen beschikken over basiskennis met betrekking tot de literatuur, poëzie, beeldende kunst, schilderkunst, muziek, dans etc. Daarom hebben we zelf een school-canon vastgesteld: de leraren weten wat er per leerjaar minstens aan bod moet komen.

Kenmerkend voor onze school is:

1. Op onze school besteden we gericht aandacht aan de algemene ontwikkeling van de leerlingen
2. Op onze school besteden we gericht aandacht aan culturele ontwikkeling

5.8 Internationalisering

Op onze school vinden we Engels een basisvak. We geven vanaf groep 1 wekelijks 30 minuten les in de Engelse taal en cultuur. In de onderbouw (groep 1 t/m 4) ligt het accent op spreken en luisteren, en vanaf groep 4 leren we de leerlingen ook in het Engels te schrijven. In de bovenbouw breiden we dit nog uit naar het lezen van Engelse teksten.

We geven daarnaast ook Duits in de groepen 5 en 6. De nadruk ligt vooral op maatschappelijke omgang en beleefdheidsvormen.

6 Ons aanbod en onze aanpak

6.1 Ons schoolcurriculum

Wij beschouwen burgerschap als een belangrijk en wezenlijk onderdeel van ons onderwijsprogramma. Natuurlijk komt burgerschap aan bod bij diverse andere vakken en vakonderdelen. Omdat wij burgerschapsonderwijs als een kerntaak (en kernvak) zien, kiezen we daarnaast (en vooral) voor een longitudinale, planmatige en gestructureerde aanpak. De wet introduceert wat dat betreft de begrippen: doelgericht, samenhangend en herkenbaar. Die termen vormen ons uitgangspunt van denken.

De sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen komt iedere week een half uur (onderbouw) of drie kwartier (bovenbouw) aan de orde. Op die manier willen we ook aandacht besteden aan de andere aspecten van burgerschap. We geven per cursusjaar in twee blokken veertien (14) lessen burgerschap (één per drie weken) in een vastgestelde week en op een vastgesteld moment. In de lessen staat steeds een burgerschapsdoel centraal. Qua structuur ziet dat er als volgt uit:

Als bijlage zijn de jaarplanning van Kwink, sociaal emotionele vorming en een lesschema voor Burgerschap. Deze zijn in één document samengevat.

Bijlagen

1. jaarplanning burgerschapsonderwijs

6.2 Onze aanpak

De leraren van onze school gebruiken de methode Kwink voor de sociaal-emotionele ontwikkeling (groep 1 t/m 8). Deze methode komt wekelijks aanbod. De doelen per les staan vermeld in de handleiding en worden gecommuniceerd met ouders via de MijnSchoolApp. Op deze manier weten ouders ook wat er in de klas behandeld wordt en kunnen zij hier thuis op in spelen.

De leraren sluiten bij het ontwikkelen van de les(sen) altijd aan bij de kenmerken van hun leerlingen, de leefwereld en de actualiteit.

Daarnaast laten we de kinderen kennismaken met verschillende culturen, samenlevingsvormen, religies en hun achtergronden via:

- kringgesprekken
- spreekbeurten
- schooltelevisie (o.a. het jeugdjournaal)
- onderwijsaanbod uit de methode (wereldzaken, tijdzaken en natuurzaken)
- leskrant Anne Frank, lessenserie Prinsjesdag
- onderwijsaanbod uit de methode voor sociaal-emotionele vorming.

6.3 Toetsing en afsluiting

We laten de kinderen van de groepen 6 t/m 8 een vragenlijst burgerschap leerlingen (WMK) invullen. Deze vragenlijst wordt besproken met de leerlingen en het team. Eventuele actiepunten worden opgenomen in het groepsplan gedrag.

Daarnaast willen we het doeboek voor burgerschap inzetten. Dit boek is voor de alle leerlingen. De leerlingen bouwen zo een portfolio burgerschap op.

6.4 Ons schoolklimaat - de school als oefenplaats (leerlingenraad)

Het Onderzoekskader van de Inspectie van het Onderwijs beschrijft in de standaard Schoolklimaat (VS2) de eisen m.b.t. het schoolklimaat. Het schoolklimaat moet bijdragen aan het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties. De omschrijving van de basiskwaliteit zegt: de school bereidt de leerlingen voor op het leven in de maatschappij. Zij creëert daarvoor een oefenplaats voor de ondersteuning van de sociale en maatschappelijke competenties. In de school doen de leerlingen ervaring op met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en de pluriforme samenleving.

Het oefenen van de sociale en maatschappelijke competenties komt aan bod in ons curriculum. Specifiek vormt onze school een oefenplaats voor de sociale en maatschappelijke competenties in de de leerlingenraad. De leerlingenraad

bestaat uit leerlingen van groep 5 t/m 8 (uit ieder leerjaar twee leerlingen). De leerlingenraad wordt voorgezeten door een leerling met daarbij ondersteuning van een leerkracht. De leerlingen van de leerlingenraad overleggen in hun groep over thema's die in de raad besproken kunnen worden. In de bijlage het document "notitie leerlingenraad"

Bijlagen

1. notitie leerlingenraad

7 Kwaliteitscultuur

7.1 Cultuur en structuur

Voor het team is burgerschapsonderwijs zoals wij dit beschrijven in dit document voor een groot deel nieuw. We hebben wel een ambitie geformuleerd, die wij in de komende jaren willen realiseren. Dat gaat niet vanzelf. Daarom hebben wij een kwaliteitscultuur en –structuur ingericht die ondersteunend is aan het burgerschapsonderwijs. De schoolleiding zorgt ervoor, dat de visie en de doelen bekend zijn, en dat de leraren gestalte kunnen geven aan de doelen. Ons team werkt planmatig samen om op een correcte wijze vorm te geven aan burgerschapsonderwijs. Waar nodig en mogelijk betrekken wij externe deskundigen, ouders en/of leerlingen bij onze gezamenlijke leer- en verbeteractiviteiten.

7.2 Personeelsbeleid

Het thema Burgerschap is een wezenlijk onderdeel van ons personeelsbeleid. Onze gesprekkencyclus bestaat uit (1) zelfevaluatie, (2) opstellen plan van aanpak, (3) observaties en nagesprekken, (4) ontwikkelgesprekken en (5) beoordelingsgesprekken. Burgerschap is een thema bij alle onderdelen van de gesprekkencyclus. De leraren evalueren jaarlijks of ze voldoende in staat zijn om goed burgerschapsonderwijs te verzorgen. Ze stellen –in samenspraak met collega's- actiepunten vast gericht op het verbeteren van hun lesgeven in burgerschap. Tenslotte is het geven van burgerschapsonderwijs een thema bij de observaties en de ontwikkel- en beoordelingsgesprekken.

teamvergaderingen

zorgstructuur

goede gesprek

8 Zorg voor kwaliteit

8.1 Algemeen

Beoordeling

Omschrijving	Resultaat
Basiskwaliteit PO 2021 - Aanbod (OP1)	3
Basiskwaliteit PO 2021 - Pedagogisch-didactisch handelen (OP3)	3
Basiskwaliteit PO 2021 - Veiligheid (VS1)	3,25
Basiskwaliteit PO 2021 - Schoolklimaat (VS2)	3,7
Basiskwaliteit PO 2021 - Sociale en maatschappelijke competenties (OR2)	2,75
Basiskwaliteit PO 2021 - Visie, ambities en doelen (SKA1)	4

8.2 Kwaliteitszorg

Onder kwaliteitszorg verstaan we het vaststellen en realiseren van onze doelen, het meten of onze doelen in voldoende mate zijn bereikt en tenslotte het borgen of verbeteren van onze kwaliteit. In dit document hebben we onze missie, onze visie, onze kernwaarden en onze doelen voor burgerschap vastgesteld.

Daarmee hebben we onze kwaliteit uitvoerig beschreven. We meten de kwaliteit van ons burgerschapsonderwijs op de volgen de wijze (zie ook onze meerjarenplanning):

1. Meting Basiskwaliteit (2 x per vier jaar)
2. Quick Scan (jaarlijks)
3. Vragenlijst Burgerschap leerlingen (2 x per vier jaar)
4. Sociale ontwikkeling (jaarlijks via Zien!)

Op basis van de uitslagen stellen we actiepunten vast. De gekozen actiepunten worden opgenomen in het jaarplan of in het schoolplan.

Beoordeling

Omschrijving	Resultaat
Nulmeting PO 2021 - Burgerschap (1)	3,32

Actiepunt	Prioriteit
Onze school bevraagt systematisch de leerlingen op burgerschapsvaardigheden	hoog
Onze school evalueert systematisch het thema Burgerschap en stelt op basis van de evaluatie actiepunten vast	hoog
Onze school zorgt voor verantwoording en dialoog op basis van uitgevoerde evaluaties en metingen	hoog

8.3 IJkpunten voor goed burgerschapsonderwijs

In 2021 zijn de ijkpunten voor goed burgerschapsonderwijs vastgesteld (AWP Sociale kwaliteit e.a. Amsterdam AWP-SK). De ijkpunten zijn bedoeld om op school samen vorm te geven aan goed burgerschapsonderwijs. De brochure bevat thema's en indicatoren die wij één keer per vier jaar scoren. Daarbij maken we gebruik van het instrument ParnasSys WMK. Wij analyseren de uitslagen en stellen op basis van een gesprek en keuzes onze actiepunten vast. De uitslagen, de analyse en de gekozen actiepunten worden gecommuniceerd met het team, de MR en het bestuur. In de schoolgids publiceren wij e.e.a. op hoofdlijnen.

8.4 Publieke verantwoording

In het Onderzoekskader (2021) van de Inspectie van het Onderwijs staat SKA3: Evaluatie, verantwoording en dialoog. In dat kader evalueren we jaarlijks het thema Burgerschap onder leiding van de werkgroep Burgerschap. In het kader

van 'dialogoog' bespreken we de uitkomsten van zelfevaluaties, vragenlijsten. (zie Kwaliteitszorg), onze analyses en de voorgenomen acties met ons bestuur en de MR. In ons jaarplan en onze schoolgids leggen we verantwoording af over onze activiteiten met betrekking tot burgerschap. Het jaarplan en de schoolgids worden gepubliceerd op onze website. Daardoor is al de informatie beschikbaar voor alle ouders/verzorgers van de school.

In het schoolplan en de schoolgids hebben we onze missie, visie en doelen opgenomen. In het schoolplan staat ook vermeld hoe we zorgdragen voor een cultuur en oefenplaats waarin de basiswaarden centraal staan. Tenslotte geeft het schoolplan inzicht in de monitoring van burgerschap, informatie over de ondersteuning en facilitering van de leraren en de actiepunten voor de komende jaren. In de schoolgids geven we de uitslagen van metingen (op hoofdlijnen), de actiepunten naar aanleiding van de metingen en de evaluatie van de uitgevoerde actiepunten.

8.5 De module Burgerschap

In ons schoolplan hebben we op hoofdlijnen alle wettelijke zaken m.b.t. burgerschap beschreven. We verwijzen daar steeds naar de Module Burgerschap die we gebruiken (Mijn Schoolplan). De werkgroep Burgerschap is eigenaar van deze module. Eén keer per jaar (juni) wordt de inhoud van de module aangepast als dat noodzakelijk is. Daarna volgt in alle gevallen een (evaluatie) gesprek met het team.

9 Taakverdeling

9.1 Organisatie (wie doet wat)

Het realiseren van burgerschapsonderwijs vraagt veel van ons team en daarom om een heldere taakverdeling. De onderstaande tabel geeft een overzicht van wie doet wat en wanneer. De werkgroep Burgerschap is de eigenaar van het activiteitenoverzicht. Ze zorgt ervoor dat de taken tijdig en naar behoren worden uitgevoerd.

Wat	Wie	Wanneer
Afname vragenlijst Burgerschap (1 x per 2 jaar)	Directeur	April
Dialogoog met bestuur en MR	Directeur + PMR	Mei
Burgerschap en jaarplan	Directeur	Juli
Burgerschap en schoolgids	Directeur	Juli
Vaststellen van maatschappelijke vraagstukken	Team	Juni
Redigeren van het beleidsstuk (1 x per jaar)	IB	Juni
Invullen van het curriculum	Leraren	Cursusjaar
Bijhouden map Burgerschap	Leraren	Cursusjaar
Evaluatie Burgerschap	Team	Juni

10 Actiepunten 2022-2023

Hoofdstuk / paragraaf	Actiepunt	Prioriteit
Kwaliteitszorg	Onze school be vraagt systematisch de leerlingen op burgerschapsvaardigheden	hoog
	Onze school evalueert systematisch het thema Burgerschap en stelt op basis van de evaluatie actiepunten vast	hoog
	Onze school zorgt voor verantwoording en dialoog op basis van uitgevoerde evaluaties en metingen	hoog

11 Meerjarenplanning 2022-2023

Hoofdstuk / paragraaf	Verbeterdoel
Kwaliteitszorg	Onze school bevraagt systematisch de leerlingen op burgerschapsvaardigheden
	Onze school evalueert systematisch het thema Burgerschap en stelt op basis van de evaluatie actiepunten vast
	Onze school zorgt voor verantwoording en dialoog op basis van uitgevoerde evaluaties en metingen

Het burgerschap geeft globaal de verbeterdoelen aan. Per jaar zullen we de verbeterdoelen uitgebreider beschrijven (SMART) in het jaarplan. Aan het eind van ieder kalenderjaar zullen we terugblikken of we de verbeterdoelen in voldoende mate gerealiseerd hebben. We plannen daartoe jaarlijks een evaluatiemoment. Tevens bespreken we tijdens de evaluatie de opbrengsten van de school. De bevindingen worden opgenomen in het jaarverslag.